

**ชื่อวิทยานิพนธ์** การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1  
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

**ผู้วิจัย** นายไพลิน นุชถาวร ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

**อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน  
ปีการศึกษา 2550

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (4) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจำนวน 851 ราย โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งเป็น 3 เขต คือ ดันคลอง กลางคลอง และปลายคลอง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยวิธีถดถอยเชิงพหุแบบปกติ และ (3) วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 48.26 ปี จบประถมศึกษาปีที่ 4 พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 18.97 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 40,376.36 บาทต่อปี ระยะเวลาเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 9.51 ปี (2) ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกกิจกรรมจะอยู่ในระดับมาก (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกขั้นตอน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ 4 ตัวแปร มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีผลในเชิงบวก ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการน้ำชลประทาน และการเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน (4) การเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการน้ำในภาพรวม พบว่า กลุ่มเกษตรกรในแต่ละช่วงคลองมีส่วนร่วมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มช่วงต้นคลองมีส่วนร่วมแตกต่างจากช่วงกลางและช่วงปลายคลอง แต่ไม่พบความแตกต่างในช่วงกลางกับช่วงปลายคลอง โดยกลุ่มช่วงต้นคลองจะมีส่วนร่วมมากที่สุด (5) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ สมาชิกผู้ใช้น้ำขาดการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำ และขาดความร่วมมือในการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ทั้งนี้เกษตรกรได้เสนอแนะเจ้าหน้าที่ชลประทานควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ และพัฒนาความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตลอดเวลา

**คำสำคัญ** การมีส่วนร่วม การจัดการน้ำชลประทาน ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา  
โดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

**Thesis title:** Farmers' Participation in Irrigation Management Under the Operations and Maintenance Branch 1, Dom Noi Operations and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province

**Researcher:** Mr. Pailin Nuchthavorn; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor, (2) Mr. Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2007

## ABSTRACT

The purposes of this research were to study: (1) fundamental background of water user group members, (2) farmers' participation level, (3) factors relating to farmers' participation, (4) comparison of farmers' participation, and (5) problems and suggestions on farmers participation in irrigation management.

The population in this study were 851 farmers who were water user group members. The samples of 275 were selected by using stratified random sampling. The samples were divided into three groups in three irrigation canal areas, these were the beginning area, the middle area, and the end area. The data were collected by using interviewed questionnaire. The statistical methods used to analyze data by computer program were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values, multiple regression analysis, and one-way analysis of variance.

The findings of this study were as follows: (1) Most of samples were male, the average age was 48.26 years, educated at lower primary level, average occupied area was 18.97 rai, average annual income was 40,376.36 baht, and average duration of being water user group member was 9.51 years. oses of this research were to study: (1) fundamental background of water user group members, (2) the overall participation of the farmers in irrigation management in every process was at "much" level. oses of this research were to study: (1) fundamental background of water user group members, (3) Factors affecting farmer's participation in irrigation management, it was found that there were four independent variables at .01 statistical significance, the positive variables were the duration of being the water user group member and the benefit of irrigation management, while the negative ones were the information acknowledgement in irrigation management, and participation in meetings, training seminars and field studies. oses of this research were to study: (1) fundamental background of water user group members, (4) Comparison of the participation in overall irrigation management, it was found that there was a difference among the three groups, from the testing in pairs, it was found that the group in the beginning area of the canal was different from the one in the middle area and the one at the end area of the canal, but there was no difference between the one in the middle area and the one at the end area of the canal, the one in the beginning area had participated in the irrigation management the most of all. 5) The problems on farmers' participation in the irrigation management, it was found that the water user group members did not follow the regulations, and lack of participation in water usage and irrigation maintenance; For the suggestions on the irrigation management, the farmers suggested that the irrigation officials in public relation section should create an understanding among the farmers and strengthen the irrigation management by persuading the farmers to participate in irrigation management all the time.

**Keywords:** Farmers' participation, Irrigation management, Ubon Ratchathani Province